

Abstract

Drd. Diac. Ștefan-Iulian Apopei

Pelerinajul la sfintele moaște ale Sfintei Cuvioase Parascheva de la Iași constituie astăzi una dintre cele mai ample manifestări ale spiritualității ortodoxe românești. Dincolo însă de imaginea contemporană a mulțimilor de pelerini care se îndreaptă anual spre Iași se află o istorie mult mai veche, construită treptat prin text hagiografic, slujbă, memorie liturgică și evlavie. Prezenta cercetare urmărește tocmai acest fir, adeseori ascuns în spatele vizibilității pelerinajului actual: drumul prin care un cult devine pelerinaj și prin care o tradiție liturgică de peste șase secole ajunge să modeleze identitatea spirituală a unui întreg spațiu. Analiza izvoarelor conduce către începutul secolului al XV-lea, într-un moment fundamental pentru istoria eclezială a Moldovei. În acest context începe să se contureze o tradiție a cinstirii Sfintei Cuvioase Parascheva care precedă cu mai bine de două secole aducerea sfintelor sale moaște la Iași. Manuscrisele liturgice moldave, mărturiile hagiografice, ctitoriile, reprezentările iconografice și creația imnografică dezvăluie existența unui cult care nu apare accidental și nici marginal, ci se dezvoltă organic, cunoscând succesive etape de consolidare. Urmărirea acestei istorii permite recuperarea unor legături și mărturii rămase până acum în umbră și, implicit, reconsiderarea modului în care trebuie înțeles momentul 1641. Aducerea sfintelor moaște ale Cuvioasei Parascheva la Iași nu reprezintă, din această perspectivă, începutul cultului, ci întâlnirea dintre o tradiție deja înrădăcinată și prezența sfintelor moaște ale celei care se afla de multă vreme în conștiința liturgică a Moldovei. Această întâlnire schimbă însă decisiv dinamica fenomenului. Cultul primește un centru, evlavia dobândește un loc privilegiat al manifestării sale, iar Iașul începe un proces de transformare într-unul dintre marile centre de pelerinaj ale Ortodoxiei. De aici se deschide cel de-al doilea fir al cercetării: cristalizarea pelerinajului între 1641 și 2025. De la formele sale timpurii din jurul Mănăstirii Sfinții Trei Ierarhi, trecând prin mutarea sfintelor moaște la Catedrala Mitropolitană, prin marile momente istorice ale secolelor XIX și XX, prin război, comunism și renașterea religioasă de după 1990, până la încercarea fără precedent reprezentată de pandemia din 2020 și realitatea observată în anul 2025, pelerinajul se dovedește a fi un organism eclezial viu. El se adaptează împrejurărilor istorice fără a-și pierde centrul liturgic și, odată cu trecerea timpului, depășește granițele unei manifestări locale, devenind reper spiritual, comunitar și identitar. În această succesiune se află și cheia întregii lucrări: cultul precedă pelerinajul, îl generează și îi conferă sens, iar pelerinajul face vizibil, în istorie, ceea ce cultul a construit în conștiința liturgică a comunității. Între Moldova începutului de secol XV și Iașul anului 2025 există astfel o continuitate care nu poate fi redusă la simpla cronologie a unor evenimente. În spatele ei se poate descoperi mecanismul profund prin care memoria unui sfânt traversează secolele, se fixează în slujbă, se înrădăcinează într-un popor și ajunge să pună în mișcare, an de an, sute de mii de oameni. Cercetarea propune, astfel, o lectură istorico-liturgică a pelerinajului de la Iași pornind nu de la amploarea sa actuală, ci de la rădăcinile care au făcut-o posibilă. Ceea ce se vede astăzi la Iași este doar partea vizibilă a unei istorii începute cu mult înainte de anul 1641; iar reconstituirea acestei istorii poate schimba perspectiva asupra genezei, continuității și semnificației pelerinajului la Sfânta Cuvioasă Parascheva.